

STORTINGET

Representantforslag 146 S

(2017–2018)

fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Petter Eide og Nicholas Wilkinson

Dokument 8:146 S (2017–2018)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Petter Eide og Nicholas Wilkinson om å stoppe omsorgssvikt og overgrep i eldreomsorgen

Til Stortinget

Bakgrunn

16. desember 2014 la Nasjonal institusjon for menneskerettigheter frem rapporten «Menneskerettigheter i norske sykehjem». I rapporten konkluderes det med at behandlingen i norske sykehjem neppe er i overensstemmelse med Norges menneskerettslige forpliktelser. Videre konkluderte rapporten med at det er et behov for en grundig kartlegging av menneskerettighetssituasjonen i norske sykehjem, både når det gjelder beskyttelse mot mishandling og nedverdiggende behandling samt inngrep i den personlige integriteten, og for å yte nødvendig og forsvarlig helsehjelp.

Det er ennå ikke foretatt en grundig kartlegging med løsninger for å sikre menneskerettighetene til de eldre, på tross av gjentatte forslag fra Sosialistisk Venstreparti i Stortinget.

Norge har nå fått sin første eldreminister. Forslagsstillerne håper ministeren skal være mer enn bare til pynt, og faktisk sikre en bedre eldreomsorg og gjennomgang av menneskerettighetssituasjonen og løsninger på denne.

I rapporten står følgende:

«De menneskerettslige forpliktelsene som er særlig relevante for personer som bor på sykehjem er beskyttelse mot mishandling og nedverdiggende behandling,

integritetsvernet og retten til helse. I disse rettighetene ligger det en forpliktelse for staten til å avstå fra ulovlige integritetskrenkelser som mishandling, nedverdiggende behandling og ulegitimert tvang. På samme tid er statene forpliktet til aktivt å sikre at slike overgrep ikke blir begått, blant annet gjennom å tilby gode og forsvarlige helsetjenester og å føre kontroll med at praksisen skjer innenfor menneskerettslige rammer.

Det norske lovverket inneholder omfattende reguleringer som har som formål å hindre overgrep, og sikre gode og forsvarlige helsetjenester. Et stort omfang forskning, tilsyn og rapporter viser imidlertid at lovverket ikke blir fulgt i praksis. Sykehjemsbeboere blir som følge av dette utsatt for ulovlig tvang, mishandling og omsorgssvikt – m.a.o. grove krenkelser av grunnleggende menneskerettigheter.»

I de groveste tilfellene som er dokumentert, har omsorgssvikt og overgrep ført til dødsfall, seksuell utnyttelse, grov tvang og neglisjering. Videre dokumenterer rapporten en utbredt praksis som strider mot retten til å kontrollere egen kropp og helse, som ulegitimert bruk av tvang og tvangsmedisiner. Retten til forsvarlige helse- og omsorgstjenester og retten til helse kan bli brutt når beboere ikke får nok mat eller pleie.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) publiserte i desember 2017 en undersøkelse som indikerer at rundt 65 000 eldre over 65 år er utsatt for vold i Norge.

På lang sikt mener forslagsstillerne at den viktigste løsningen på disse utfordringene er høyere grunnbemanning i eldreomsorgen. Med flere fagfolk på jobb vil man ha mer tid til omsorg og forsvarlig behandling av alle pasienter. Det vil også være lettere å oppdage omsorgssvikt og overgrep. Utilstrekkelig bemanning og manglende kompetanse blir ifølge rapporten fra Nasjonal institusjon for menneskerettigheter gjennomgående løftet frem som en utfordring i sykehjemmene. FNs

menneskerettighetskomité vektlegger opplæring og kompetanse hos ansatte som en del av statens forpliktelser for å forebygge inngrep i den enkeltes personlige integritet. Rapporten påpeker at tilstrekkelige personalressurser med kompetanse til å vurdere lovligheten og skadevirkningene av sine handlinger er viktig for å hindre overgrep og integritetskrenkelser i norske sykehjem. I tillegg anbefaler rådet for kvalitet og prioritering i helsetjenesten faglig utvikling og undervisning som også omfatter styrket arbeid med menneskerettigheter. Forslagsstillerne mener derfor det er viktig at regjeringen setter i gang konkrete tiltak for å styrke bemanningen og opplæringen av ansatte i norske sykehjem, samt sørger for at grunnleggende kunnskap om menneskerettigheter inkluderes i opplæringen.

Rapporten viser at det finnes omfattende systemer for kontroll med situasjonen i institusjoner der mennesker er sårbare for overgrep. Likevel kommer det fram at det fremsettes få klager om situasjonen i sykehjem, og at det er uklart om Helsetilsynets virksomhet fører til en faktisk bedring av situasjonen for beboerne. Det er derfor behov for en gjennomgang av kontrollordningene for å se på hvorfor det fremsettes så få klager, om Helse-

tilsynet har tilstrekkelige virkemidler og om flere saker bør prøves rettslig.

En må aldri havne i en situasjon der man aksepterer menneskerettighetsbrudd fordi de menneskene det gjelder, er for syke til å stå opp for seg selv. Rapporten inneholder fire konkrete anbefalinger til norske myndigheter.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen snarest mulig igangsette en kartlegging av menneskerettighetssituasjonen på norske sykehjem og i hjemmetjenesten, der også beboere og brukere selv, og deres pårørende, er kilder. Regjeringen bes rapportere til Stortinget på egnet måte.
2. Stortinget ber regjeringen sette i verk konkrete tiltak for å forebygge overgrep i sykehjem gjennom styrket bemanning og bedre opplæring av ansatte i sykehjem, og sørge for at grunnleggende kunnskap om menneskerettigheter inkluderes i opplæringen.

27. februar 2018

Karin Andersen

Petter Eide

Nicholas Wilkinson

